

Z NOTATNIKA PODRÓŻY — MORAWY 2001

W dniach 24 – 26 maja 2001 r. pracownicy Muzeum Pierwszych Piastów na Lednicy (dalej: MPP) oraz Oddziału tego muzeum w Gieczu, wspólnie z prof. Z. Kurnatowską z Instytutu Archeologii i Etnologii PAN, mieli okazję zapoznania się z najbardziej znanymi stanowiskami Wielkiej Morawy. „Wyprawa morawska” była wynikiem współpracy zawiązanej w 1999 r. pomiędzy MPP, a Archeologicznym Ústavem Akademii Nauk Republiki Czeskiej.

Wyjazd na Morawy obejmował część konferencyjną (25. 05.01.), na której strona polska zaprezentowała problematykę badawczą grodzisk wielkopolskich, z kolei uczeni czescy przedstawili najnowsze wyniki badań archeologicznych wielkomorawskich centrów (por. prace w tym tomie), jak i zwiedzenie „sztandarowych” stanowisk z okresu świetności państwa wielkomorawskiego.

Prospekcję terenową uczestnicy rozpoczęli od zapoznania się z jednym z trzech największych morawskich centrów — Mikulčicami, po których oprowadzał nas dr L. Poláček. Zwiedzono część rozległego terenu grodowego akropolu oraz podgrodzi z dziewięcioma pewnymi kościołami — zachowanymi w formie mniej lub bardziej wyeksponowanych relikwów. Pozostając pod wrażeniem przestrzennej rozległości oraz skali architektonicznej zabudowy tego, jak dzisiaj wiemy, blisko 60-hektarowego ośrodka, wielkopolscy archeolodzy zapoznali się również z miejscową ekspozycją muzealną prezentującą część materialnego bogactwa Mikulczyc, m. in. słynnej biżuterii w szlachetnym kruszcu, uzbrojenia oraz przedmiotów wskazujących na intensywną gospodarkę rolniczą na zapleczu tego zamieszkałego przez ok. 2000 ludzi ośrodka.

Kolejnym miejscem, które zaskakuje polskich badaczy swoją rozległością, a które mieliśmy okazję poznać było Pohansko. Ten ogromny i dobrze broniony wodami rzeczny teren, którego cechą jest obecnie niemal idealnie płaskie wnętrze, charakteryzuje wydzielony palisadą kompleks dworski z chrześcijańską świątynią oraz budynkiem właściwego dworu. Innym z ważnych wyróżników Pohanska, podobnie jak pozostałych z morawskich grodowych centrów, jest duże natężenie produkcyjnych obiektów w ich wnętrzach, gęsta drewniana zabudowa mieszkalna i rozległe cmentarzyska.

Program zwiedzania zamykało zapoznanie uczestników wyjazdu z rozrzuconymi nad meandrującą rzeką Morawą pozostałościami złożonego z trzech ośrodków „wczes-

snemiejskiego kompleksu” Starego Miasta (teren dzisiejszych miejscowości Staré Město — Uherské Hradišče). W tym aktualnie uznawanym za nieco młodsze od Mikulčic centrum zapoznaliśmy się w rejonie „na Wąłach” z, wyeksponowanymi wewnątrz muzealnego pawilonu, relikdami jednonawowego kościoła z półkolistym zamknięciem prezbiterium (IX w.) i towarzyszącym mu (analogicznie zresztą jak niemal wszystkim wielkomorawskim obiektom sakralnym) cmentarzem. Zaaranżowana wokół kościelnej budowli wystawa prezentująca wyniki wykopalisk zarówno rejonu „na Wąłach” oraz innych miejsc Starego Miasta, pokazała nam jak wielką cywilizacyjną rolę odgrywał ten rejon oraz jego kulturowa spuścizna w ukształtowaniu się późniejszej, wczesno-przemysłidzkiej monarchii czeskiej.

Na stanowisku „Szpitalki” zapoznaliśmy się z plenerową ekspozycją kolejnego ze staromiejskich kościołów, by po wspięciu się na górujące nad całą okolicą wyniesienie z wielkim plateau — „Sady”, móc podziwiać nie tylko okoliczną panoramę lecz również imponujący świątynno-dworski kompleks z wolno stojącym baptysterium, cmentarzyskiem oraz drewnianymi budynkami, który, jak można przyjąć, spełniać mógł najważniejszą rolę spośród omawianych ośrodków Starego Miasta. Znaczenie tego miejsca potwierdzać m. in. może lokalizowane tu miejsce pochówku Św. Metodego oraz księcia Świętopełka.

Założony program zwiedzania głównych centrów państwa wielkomorawskiego udało nam się w pełni zrealizować — zapoznanie się z nimi z autopsji wzbogaciło nasz pogląd o potencjalnych możliwościach oddziaływań tych ziem na obszar późniejszej Polski — pewnych wzorcach zagospodarowywania przestrzeni grodowych, architektury oraz modeli gospodarczych.

Janusz Górecki